

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การที่กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทุกสาขา รวมทั้งการลงทุนทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม กรุงเทพฯ จึงเป็นแหล่งงานดึงดูดคนวัยแรงงานจากต่างจังหวัด ให้อพยพเข้ามาหางานทำ ก่อให้เกิดปัญหาที่สลับซับซ้อนทั้งในด้านการจราจร สิ่งแวดล้อม สังคม และการให้บริการต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาอาชญากรรม และคนว่างงาน ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาระดับชาติที่ไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยกรุงเทพฯ ตามลำพัง

เพื่อเป็นการยับยั้งการเติบโตอย่างไม่รู้จบของกรุงเทพฯ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ จึงได้กำหนดกลยุทธ์เมืองหลัก ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งงานและช่วยถ่วงดุลย์กรุงเทพฯ แต่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจาก เมืองหลักในภาคต่าง ๆ มีฐานเศรษฐกิจแคบ อุตสาหกรรมและธุรกิจส่วนใหญ่มีขนาดย่อม การผลิตของอุตสาหกรรมถูกจำกัดโดยขนาดของตลาดภายในภาค จึงเป็นการผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาดกรุงเทพฯ เป็นหลัก ประกอบกับการขาดมาตรการอันแน่ชัดในการจำกัดการขยายตัวของกรุงเทพฯ เป็นผลให้กรุงเทพฯ ยังขยายตัวอย่างรวดเร็วต่อไป

เพื่อยับยั้งการเติบโตของกรุงเทพฯ อย่างได้ผล ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๕ จึงได้ปรับปรุงกลยุทธ์ใหม่โดยมุ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหนักควบคู่กับการพัฒนาเมืองหลัก เมืองรอง อันจะเป็นผลให้เกิดความสมดุลย์ในการพัฒนาเมือง และสามารถที่จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกรุงเทพฯ ได้ในที่สุด

การที่เลือกพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพราะมีข้อได้เปรียบในด้านแหล่งที่ตั้งซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มาก มีพื้นที่และทางคมนาคมติดต่อเชื่อมโยงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งงาน และวัตถุดิบที่สำคัญของประเทศ และมีปัจจัยบริการขั้นพื้นฐานและทรัพยากร เช่น โครงข่ายถนน สนามบิน ท่าเรือน้ำลึก และก๊าซธรรมชาติ ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ จึงก่อให้เกิดแรงดึงดูดให้รัฐบาลได้ตัดสินใจ คัดเลือก และกำหนดนโยบายพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลัก อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และแหล่งความเจริญแห่งใหม่ในส่วนภูมิภาคของประเทศ ทั้งนี้โดยกำหนดให้ชลบุรี เป็นเมืองหลักของภาค มีจังหวัดระยองและฉะเชิงเทราเป็นเมืองรอง

สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทรา นั้น ในแผนพัฒนาภาคตะวันออก ได้ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลาง การเกษตร และอุตสาหกรรมแปรรูปทางเกษตร โดยมุ่งให้เป็นส่วนสกัดกันแรงงานจากภาคเกษตรทั้ง ในภาคตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้โดยอาศัยความได้เปรียบจากการขนส่งทั้งทางรถยนต์ และรถไฟ อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ภายในเมืองขนาดใหญ่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและ สังคม รวมถึงการใช้ที่ดินชุมชนเมือง ซึ่งหากปล่อยให้เมืองขยายโดยขาดการวางแผนการใช้ที่ดินไว้ ล่วงหน้า จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ติดตามมา อันจะเป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพของเมือง ซึ่งย่อม ส่งผลกระทบต่อแผนพัฒนาภาคตะวันออกและแผนพัฒนาประเทศโดยรวม

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการใช้ ประโยชน์ที่ดินของเมืองฉะเชิงเทราให้เหมาะสมกับบทบาทเมืองรองภาคตะวันออกในอนาคต

๑.๒ เป้าหมายของวิทยานิพนธ์

เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในด้านการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองฉะเชิงเทราในช่วง เวลา ๑๕ ปี นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๙ โดยยึดถือตามระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ แห่งชาติตั้งแต่ แผนฯ ๕ จนถึงสุดแผนฯ ๗ ทั้งนี้โดยเหมาะสมกับบทบาทเมืองรอง และผลกระทบจากการพัฒนาภาค ตะวันออก

๑.๓ วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

๑. ศึกษาบทบาท และความสำคัญของชุมชนเมืองฉะเชิงเทรา^๑ ที่มีต่อชุมชนอื่นในพื้นที่รอบ นอกในปัจจุบัน

๒. ศึกษาเพื่อทราบ และกำหนดบทบาทของชุมชนนี้ในอนาคต โดยพิจารณาจากแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๕ และความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นในภาค

๓. ศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงปัญหา เกี่ยวกับการใช้ที่ดินเมืองฉะเชิงเทราในปัจจุบัน แล้วเสนอแนะทางแก้ไขปัญหากการใช้ที่ดิน ที่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับเมือง

๔. ศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงแนวโน้ม การขยายตัวของชุมชนเมืองฉะเชิงเทราใน อนาคต แล้วเสนอแนวนโยบายการใช้ที่ดิน ที่จะส่งเสริมการพัฒนาเมืองฉะเชิงเทราให้เป็นเมืองรอง ของภาคตะวันออก

^๑เมืองฉะเชิงเทรา หมายถึง พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และพื้นที่โดยรอบที่ต้อง ใช้บริการทางเศรษฐกิจในเขตเทศบาลเมืองฯ

๕. ศึกษาและวิเคราะห์ ทางเลือกของการใช้ที่ดิน (Alternative Plans) ของชุมชนเมืองฉะเชิงเทราในอนาคต แล้วเสนอแนะแนวทางการใช้ที่ดินที่เหมาะสม สำหรับชุมชนเมืองฉะเชิงเทรา

๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา

๑. ขอบเขตโดยพื้นที่ศึกษา คือ บริเวณภายในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราปัจจุบัน เนื้อที่ประมาณ ๑๒.๗๖ ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตเทศบาล ได้แก่ชุมชนนอกเขตเทศบาลที่ติดต่อกับเขตเทศบาล และพื้นที่ที่อยู่ในเขตอิทธิพลโดยตรงที่มีผลต่อการใช้ที่ดินภายในเมือง

๒. ขอบเขตโดยเนื้อหา มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเน้นหนักที่การใช้ที่ดินทั้งในอดีต ปัจจุบัน เพื่อคาดการณ์ในอนาคตทั้งนี้โดยใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง เป็นตัวสนับสนุน โดยประกอบกับแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ทางด้านผังเมือง

๑.๕ ขั้นตอนและวิธีการวิจัย

การศึกษาริชาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทั้งจากห้องสมุด หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ (ดูแผนภูมิที่ ๑ ประกอบ)

๑. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของผังแนวทางการใช้ที่ดิน

๒. ศึกษาสภาพทั่วไปของอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้ทราบสภาพของพื้นที่และปัญหา ตลอดจนแนวโน้มต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน โดยแยกการพิจารณาเป็น ๓ ระดับคือ

๒.๑ ระดับภาค

๒.๒ ระดับจังหวัด

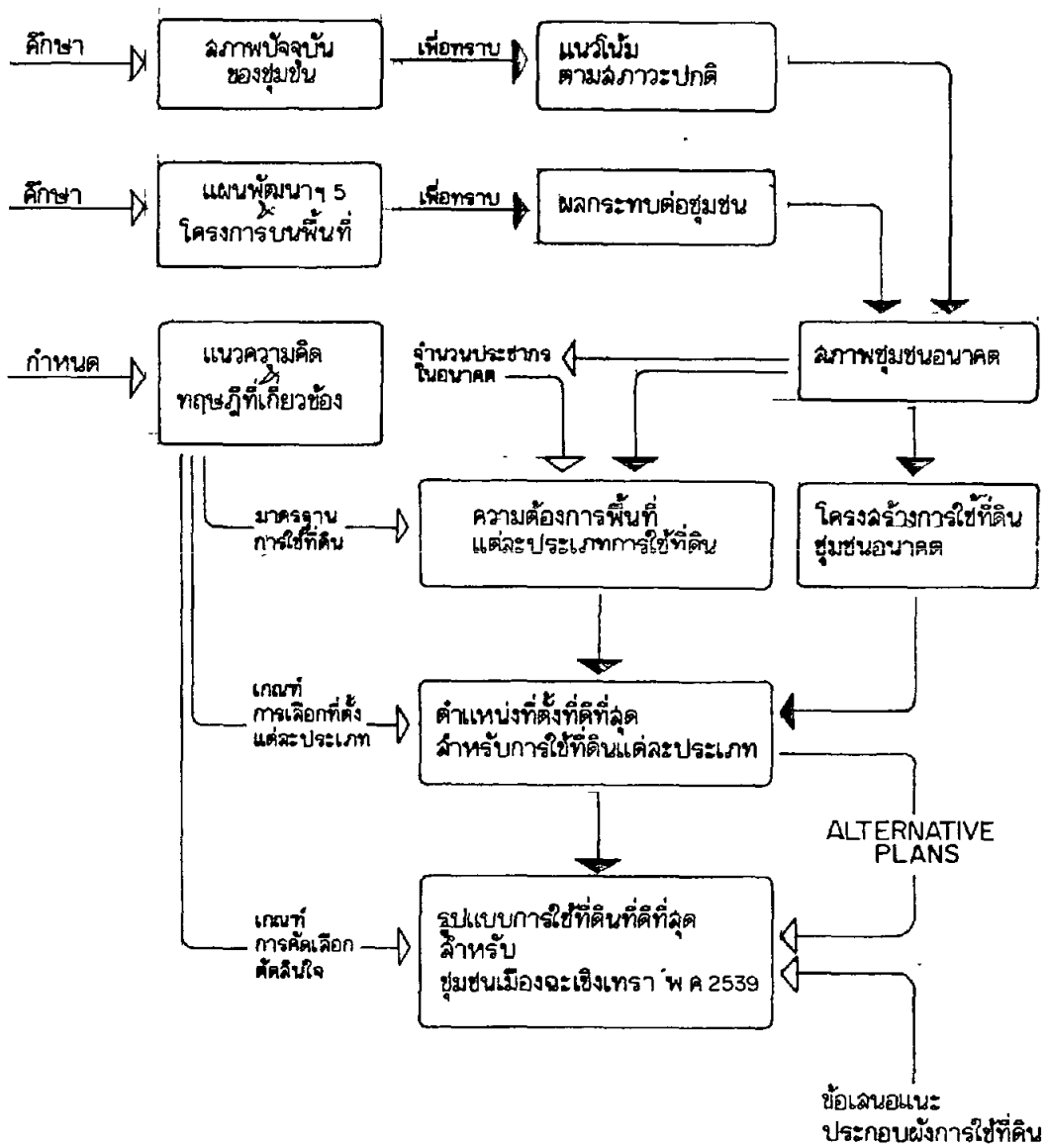
๒.๓ ระดับชุมชนเมือง

๓. ศึกษารายละเอียดและเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมืองฉะเชิงเทราและภาคตะวันออก รวมทั้งแนวทางการพัฒนาของประเทศ ในช่วงต่อไป เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อชุมชนเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อโครงสร้างของชุมชนเมืองฯ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ประชากร สังคม และด้านกายภาพ

๔. คาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองฯ ในด้าน

๔.๑ ประชากร เพื่อทราบจำนวนประชากรปีเป้าหมาย พ.ศ. ๒๕๓๕

แผนภูมิที่ ๑ แสดงขบวนการวิเคราะห์ (Process) แนวทางการใช้ที่ดิน ชุมชน เมืองฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อเป็นเมืองรองภาคตะวันออก

๔.๖ ความต้องการพื้นที่แต่ละประเภทของชุมชน ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อนำเป็นเกณฑ์ กำหนดแนวทางการใช้ที่ดิน

๕. วิเคราะห์โครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนอนาคต เพื่อเป็นหลักในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์บนพื้นที่ ของกิจกรรมภายในชุมชน

๖. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่สำคัญบนพื้นที่ในชุมชน กับความต้องการตำแหน่งที่ตั้งของการใช้ที่ดินแต่ละประเภท เพื่อนำมาสร้างทางเลือกในการตัดสินใจ (Alternative Plans)

๗. วิเคราะห์และสรุปแนวทางการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับชุมชนเมืองฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๓๔

๘. เสนอแนะมาตรการประกอบแนวทางการใช้ที่ดิน เพื่อให้ผังแนวทางฯ ดังกล่าวได้ผล ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

๑.๖ ประโยชน์จากการวิจัย

๑. ประโยชน์โดยตรงแก่ผู้วิจัย เพื่อผ่านหลักสูตรปริญญาผังเมืองมหาบัณฑิตและเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านผังเมือง ภายหลังจากการศึกษา

๒. ประโยชน์โดยตรงแก่สังคม เป็นแนวทางแก่งาน สถาบัน ตลอดจนนิสิต นักศึกษา และผู้ใฝ่รู้ทั่วไป ที่จะนำผลและแนวทางการวิจัย ประกอบการทำงานหรือค้นคว้าให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป